

rint, a felsőbb oszt. és ismétlőknek S i m é n Domokos szt. történelme, és a confirmatioi káté tétettek kötelező tantárgyakká. Tekintettel továbbá, hogy a m.-vásárhelyi egyházunkban a vallásos oktatásról eléggé gondoskodva van, felirat intézése határozottatott el az ev. ref. főiskola igazgatóságához a végett, hogy növendékeinket, kik tanulmányaikat az említett iskolában folytatják, de a vallást pedig nem saját feleketünk lelkészétől tanulják, annak tanulása végett saját lelkészünkhöz utasítani sziveskedjenek.

A *viaticum et comitiva* ügye akép nyert elintéztést, hogy e célra évenként a körü pénztárból fizetessék 7 o. é. frt, az egyes ekklésiák által pedig 14 frt.

Ezek után több jelentéktelenebb ügyek letárgyalása után a következő indítványok tétettek:

a) Ré d i g e r Géza indítványozza: hogy mondassék ki, s ennek pártolása végett találtassanak meg más egyh. körök is, hogy az előfordulandó arányosításoknál, a legeltetési jog 100 hold fekvőségen alól legyen a papé; 100 holdon felül 400 holdig $\frac{2}{4}$ részben a papé, $\frac{1}{4}$ részben a tanítóé, $\frac{1}{4}$ részben pedig az egyházé. Mely indítvány indokaiból kifolyólag a főtanácshoz való felterjesztés végett elfogadtatott.

b) N a g y János indítványozza: Miután egyh. törvényeink az egyh. törvénykezéseknél működő ülnökök és ügyvédek megválasztásának mennyi időre való terjedését nem határozzák meg, valamint azt sem, hogy az ügyvédek a papok közül mily arányban, a tanítók közül is mily arányban választassanak: mondja ki a tiszt. k. gyűlés, hogy a választási idő, mind az ülnökök, mind az ügyvédekre terjedjen 3 évre, az ügyvédek pedig $\frac{2}{3}$ részben a papok, $\frac{1}{3}$ részben a tanítók közül választassanak. Mely indítvány az előterjesztő által indokoltatván, a főtanácshoz terjesztendőleg elfogadtatott.

Ügyvéd tkts. Pálfi Mihály körü könyvtárnokunk betérjesztvén évi számadását, ezzel egyszersmind könyvtárunk állásáról is részletes ismertetést tett, könyvtárunk lajstromát előterjesztette, a miből örömmel győződünk meg, hogy habár lassan is, de évről-évre mind inkább gyarapszik kicsiny könyvtárunk, mely lelkes és önzetlen fáradozásaiért Pálfi ügyvéd urnak őszinte köszönetet mondva, újra felkérte a gyűlés jövő évre is könyvtárnoknak.

Ime ezekben voltam bátor feltüntetni egyszerű és halvány képét a lefolyt körü gyűlésünknek, — adja az ég ura, hogy évről-évre mind inkább megközelithessük a célt, a mely felé törekszünk!

Nagy János.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

S z i l á g y i S á n d o r kitünő történelemírónk a „M a g y a r P o l g á r” ez évi 171—172. számaiban „A Déési complanatio s a szombatosok kiirtása 1638-ban” czim alatt egy érdekes czikket irt a következő bevezetéssel:

„A Keresztény Magvető, az erdélyi unitáriusok ezen nagy gondnal és kiváló tapintattal szerkesztett folyóirata eddig megjelent folyamában sok bőséges történeti anyagot tett közzé az erdélyi unitáriusok s ezzel kapcsolatban a szombatosok történetéhez. Jelentékeny része ezeknek Pécsy Simon életéhez nyújt adatokat, melyek a nagy bölcsész reformátori működését új világításban tüntetik fel. Mind a mellett a legfontosabb, a lényegesebb viták jelentékeny része hiányzik még. A múlt évben Vörösvártt kutattam, gróf Erdődy István vörösvári kastélyában. A gróf női ágon egyenes utódja a Rákóczyaknak s levéltára is Rákóczy levéltár. Valóban a deési companatio s a szombatosok ellen folytatott nótaperek actái jelentékeny részét megtaláltam itt, s ezeket az Erdélyi Országgyűlési Emlékek X-ik kötetében közzé teszem. Addig is azonban megkísértem azokat egy képbe összeállítani a fennemlített kötet bevezetéséből.“ Az érdekes czikk ismertetésébe most nem bocsátkozhatunk, hanem annak idején, mikor a kiváló értékű munka megjelenik, lesz szerencsénk arról részletes ismertetést adni.

U j M a g y a r A t h e n á s. Ujabbkori magyar protestáns írók életrajz gyűjteménye. VI. füzet. (Péczeli Józseftől — id. Szász Károlyig 321—384 l.)

E füzet ismertetésére, megjegyezvén a magunk részéről, hogy azt aránylag a vállalat sikerültebb füzetei közé számítjuk, adjuk éppen a vállalat érdekében az alábbi, egy ref. pap afitól beküldött bírálati ismertetést. — „E füzet valamivel jobb a többinél, ámbár ez is egyenetlen, hiányos; egyik írónál áradozó, bőbeszédű, sokszor fecsegő, a másiknál rövid, fukar az adatok közlésében. E füzet is több író mellöz.

S z a b ó K á r o l y t ó l csak egy munkát emlit: e gyűjtemény keretébe tartozó műve a „R é g i M a g y a r K ö n y v t á r.“ Hát a protestáns egyháztörténetre vonatkozó dolgozatai, könyvismertetései, adatközlései nem e gyűjtemény keretébe tartoznak-e?

Hát H u s z á r G á l életéről, nyomdájáról a Századokban (1867: 146—1661.) megjelent dolgozata nem inkább tartozik-e e gyűjtemény keretébe, mint X. poéta zöngedelme?

Aztán Szabó K. mint tanár — 1867—1872 — Kolozsvártt is szolgálta hitfelekezetét. Valóban hálátlanság így bánni el egy oly íróval, a ki napjainkban egyedül van hivatva arra, hogy egy igazi Athenást adjon a közönség kezébe. Az előbbi füzetben nem olvastunk föt. Nagy Péter püspökről, 45 évi papsága, munkássága és számos önálló műve terra incognita a szerkesztő előtt.

E füzet nem emliti: T. S a l a M i h á l y dévai pap; (ima-író 1801.) S á m i L á s z l ó kolozsvári; S z a b ó S á m u e l m.-vásárhelyi, most kolozsvári; S z a b ó G y ö r g y n.-enyedi, később szászvárosi; S z á s z B é l a m.-vásárhelyi, aztán kolozsvári ref. (most egyetemi) tanár munkásságát.

Révész Imre kisebb, nagyobb művei elég hiven, utánjárással vannak elé számlálva. Vajha e lelkiismeretet többi íróinktól se tagadta volna meg a szerkesztő.

Ugy látszik a szerkesztőség most írja füzetenként az Athenást, azért jelenik egy-egy füzet oly nagy időközben, pedig minden füzet hirdeti: H a v o n k é n t két füzet jelenik meg. De már nem sokára

megérjük a végét is, s akkor tüzetesen kimutatjuk hiányait, botlásait. Anynyi bizonyos, hogy Bod Péter nyomdokait csak jó akarat nem követheti; oda egyébként is kell....

Egy ref. pap.

Irodalmunk legállandóbb jellemvonásáról. Tanári székfoglaló beszéd a nagy-enyedi ref. Bethlen-főiskolában, beiktatásakor, 1882. szept. 4-én tartotta Váró Ferencz, n.-enyedi tanár. Az irodalom-történet barátai örömmel fogadhatják ez alaposan irt tanulmányt, melyben irodalmunk legállandóbb vonása gyanánt a nemzeties szellem van feltüntetve. Ajánljuk figyelembe. Kapható Nagy-Enyeden Wokál János könyvkereskedésében. Ára?

Minő befolyása van a rossz házi nevelésnek az iskolára és a társadalomra? Irta M. Székely János, kézdivásárhelyi közs. isk. igazgató-tanító. A háromszék megyei tanító-testület által 3 arany pályadíjjal jutalmazott értekezést szülők és tanítók haszonnal olvashatják. Ajánljuk is figyelmükbe. Megjelent Kézdi-Vásárhelyt Szabó Albert könyvnyomdájában. Ára?

„Érdekes irodalom-történeti újdonság“ czim alatt a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ a következőket írja: „Az unitárius atyafiak énekes könyvében a 176. lapon van egy igen szép régi ének. „Jó Ur Isten tekints hozzánk“ kezdetű, mely alá ez van nyomva: „II. János király éneke“, a minthogy ez ének, mind e mai napig János Zsigmondénak is tartatott; s im most a kolozsvári „Prot. Közlöny“ 29. 30. számaiban, Kálmán Farkas barátunk kideríti, hogy nevezett ének nem egyéb, mint Luther 12-ik Psalmusának fordítása, melyet Luther 1524-ben irt, tehát akkor, midőn János Zsigmond még megse született! Az eredeti német szöveg közölve van, ugy szinte a magyar fordítás is az 1579-ki ref. énekes könyv szövege szerint, melyet Kálmán barátunk Szegedi Gergelyéül jelez! Ezt a magyar fordítást aláhuzzák — mint K. mondja — az unitárius atyafiak a maguk álláspontjához. Az érdekes cikk Jakab Elek köztiszteletű tudósunknak van ajánlva. Valóban nagy érdeklődéssel várjuk, mit szólnak az unitárius atyánkfiai e 300 esztendősi historiához?!“ — Erre nézve a mi megjegyzésünk: hogy az az aláírás, akár hányszor nyitottunk belé énekeskönyvünkbe, sohasem azt a gondolatot keltette fel bennünk, hogy „Jó Ur Istent“ János Zsigmond írta volna, hanem hogy az neki különösen kedvelt éneke volt. Azonban annak a lehetősége egyáltalán nincs kizárva, hogy ne fordíthatta volna. Az érdemleges feleletet e kérdésben, ugy hisszük, meg fogja adni s a dolog historiáját fel fogja fejteni kitünő történelem-tudósunk Jakab Elek, kinek a cikk ajánlva van.

Aranka György és az erdélyi nyelvművelő és kéziratkiadó társaság. Irta Jakab Elek, m. tud. akadémiai l. tag. Ez érdekes tanulmány a „Figyelő“-ben jelent meg először, s most külön lenyomatban is kiadta az érdeemes szerző. A nagy szorgalommal egybegyűjtött legapróbb adatok alapján az erdélyi közéletnek e kimagasló alakjáról és az ő működéséről, egy teljes képet rajzolt. E tanulmány közreadásával Jakab Elek

az irodalomnak nagy szolgálatot tett, s különösen az erdélyi közönségre kétszeres érdekléssel birhat, mert Aranka Erdélyben az anyaországot megelőzőleg „magyar tudós társaságot“ alapított. A kiválóan becses füzetre felhívjuk olvasóink figyelmét.

Éppen most vesszük az előfizetésre felhívást a *Protestans Theologiai könyvtár* 1884—6-ki három éves ciklusára, miből sajnosan látjuk, hogy az 1882-ik év végén kibocsátott felhívásra csak 200 előfizető jelentkezett, s e miatt az 1883—5-re hirdetett kiadást be kellett szüntetni. A theologiai könyvtár érdemes szerkesztője, most újra felhívja előfizetésre az érdekelteket, remélve 600 előfizető jelentkezését. Ez újabb ciklusra Zsilinszky Mihály jeles művének a „Magyar (és erdélyi) országgyűlések vallásügyi tárgyalásai“nak folytatását is igéri. Lelkésztársainknak és másoknak is ajánljuk e nagyhasznu vállalatot pártfogásukba. Előfizetés egy évre 4 frt. A kötelezés 3 évre (1884—86.) fog szólni. A megrendelések Kovács Albert pesti ref. theol. tanárhoz a „Theol. könyvtár“ szerkesztőjéhez Budapest üllői-ut 4. sz. intézendők.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dávid Ferencz-émlék. Kolozsvárt a beltorda-utcza szegletén a mai róm. kath. semináriumi épület mellett hosszú időn keresztül állott egy jókora nagyságú kő, melyet az egymásután jövő nemzedékek „Dávid Ferencz kerek kövének“ neveztek. A hagyomány szerint Dávid Ferencz ezen a kővön tartotta azt az emlékezetes prédikációt, melyre az egész Kolozsvár népe meghódolt az unitárius vallási nézeteknek és a bátor reformatort vállain vitte a piaci nagy templomba. Mintegy 300 esztendeig volt e kő azon a helyen, verve az idő viharaitól, mint maga az unitárius egyház annyi viszontagságtól, de nem semmisített meg s az 50-es években Gyergyai Ferencz egyh. gondnok a torda-utcza szegletéről közelebb hozatta az unitárius tűzhelyhez s a Széchenyi-téren saját majorja előtt, melyen ma Főt. Ferencz József püspök ur háza áll, helyezte el. Innen aztán, midőn az unitárius egyház Tordán 300 éves fennállását ünnepelte, 1868-ban a belmagyar-utczába templomunk mellé hozatott át s a templomnak 1872-ben történt kijavitása után a keleti oldalon közel az ajtóhoz egy csinosan épített földél alá helyeztetett. A történelmi emlékek iránt érdeklődő hitbuzgóság e követ az idén egy szürke márványból készült méltó emléktáblával jelölte meg és most a Dávid Ferencz kerek köve szép vasráccsal kerítve ott diszlik biztos talapzaton a templom mellett, hogy hirdesse az utánunk következőknek azt a nevezetes történelmi mozzanatot, melylyel a magyar unitarismus Erdély fővárosában kiindulását vette — a következő felirattal:

„DÁVID FERENCZ

A HAGYOMÁNY SZERINT EZEN A KÖVÖN TARTOTTA A TORDA-UTCZA SZEGLETÉN 1566-BAN, MIDŐN A GYULAFEHÉRVÁRI EGYIL. GYÜLÉSÉRŐL HAZAÉRKEZETT, AZT A BESZÉDET, MELYRE AZ EGÉSZ KOLOZSVÁR ÁTTÉRT AZ UNITÁRIUS VALLÁSRA.

1884.“